

Historický ústav Akademie věd ČR, v. v. i.
a
Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, v. v. i.,
pod záštitou

hejtmana Jihomoravského kraje Michala Haška
rektora Masarykovy univerzity Mikuláše Beka
místopředsedy Akademie věd ČR Pavla Barana

Vás zvou na vědeckou konferenci

Parlamentní volby 1946 a Československo

(souvislosti, prognózy, fakta, následky)

Konference se uskuteční

v Brně ve dnech 31. května a 1. června 2016

v prostorách velkého zasedacího sálu Zastupitelstva Jihomoravského kraje,
Žerotínovo náměstí 449/3

Program*

1. den 31. května 2016

9:00 – 10:00 Prezence účastníků konference

10:00 – 10:45 Slavnostní zahájení

Michal Hašek (hejtman Jihomoravského kraje)
Mikuláš Bek (rektor Masarykovy univerzity)
Pavel Baran (místopředseda AV ČR)
Eva Semotanová (ředitelka Historického ústavu AV ČR)
Oldřich Tůma (ředitel Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR)

Poválečné volby v mezinárodních souvislostech

10:45 – 11:45

1. blok referátů

10:45 Zlatica Zudová
Lešková *Prvé povojnové voľby 1946 v komparácii (európskej a svetovej) slobodnej povojnovej voľby (súvislosti, prognózy, fakty)*

Historický ústav
Akademie věd ČR
Praha

Nepochybne zásadným pólom dejín 20. storočia sa stala druhá svetová vojna. Tento priesečník (z aspektu filozofického) bytia a nebytia zásadne ovplyvnil moderné civilizácie do konkrétnych dôsledkov a rovnako podmienil i následné reakcie (pochopteľne i politické) po jeho faktickom ukončení, pričom mnohé vojnou narysované povojnové prognózy dostali v čase slobody zásadných zmien. Do akej miery je táto "hypotéza" pravdivá (či nepravdivá) a čo bolo ich príčinou odpovie referát analyticko-komparačnou metódou širších dejinných udalostí, ktoré vyústili do vyjadrenia v prvých voľbách po najväčšom svetovom konflikte v roku 1946. Referát bude doplnený PPP.

---

* Změna programu vyhrazena.

11:05 **Jindřich Dejmek**

Historický ústav
Akademie věd ČR
Praha

Politické reprezentace a první poválečné volby v západní a severní Evropě 1945–1946

Referát přehledně obnovu poválečných demokracií v západní Evropě (Francie, země Beneluxu) a ve Skandinávii, představy představitelů exekutiv a odbojů a jejich korekci prvními poválečnými volbami 1945–1946. Současně se pokusí přiblížit vliv mezinárodních faktorů, tj. především politiku anglosaských velmocí, a také interakci některých problémů a procesů (např. vliv vítězství britských labouristů v červenci 1945 na situaci v západní části kontinentu). Naznačí např., proč volební výsledky ve Francii (značný vliv KS Francie a její faktické vítězství v prvních volbách 1945) byly značně rozdílné od politické situace v Belgii a Nizozemí. V poslední části referátu bude situace těsně po válce konfrontována s její proměnou, jak se odrážela ve volbách v l. 1947–1948, kdy ji již výrazně ovlivňoval počátek tzv. studené války.

11:25 **Emil Voráček**

Historický ústav
Akademie věd ČR
Praha

Vliv SSSR na volby v zemích střední a východní Evropy

Sovětský svaz, který se v důsledku vítězství ve druhé světové válce stal jednou z hlavních světových velmocí, jedním z klíčových hráčů, systematicky usiloval o rozšíření své mocenské sféry vlivu. Zejména tomu bylo v zemích střední, jihovýchodní a východní Evropy, kam vstoupily sovětské jednotky. Diferencovaně využíval celý rejstřík mocenských nástrojů, jak politických tak i hospodářských, jak zahraničně politicky tak i vnitropoliticky, včetně obav vedoucích činitelů těchto zemích z možnosti rychlého růstu vlivu a síly poraženého Německa. Postupoval systematicky již při vstupu vojsk do těchto zemí v závěrečných operacích války. Pragmaticky k tomu využíval zejména krátké poválečné euforie širokých vrstev, rezultující v růst vlivu komunistických stran, čemuž však nebylo všude. Současně se v poválečném prostředí prohlubovaly procesy vedoucí k nadcházející studené válce. Cíle sovětského vedení, zjednodušeně řečeno, měly být nyní realizovány ne prostřednictvím světové revoluce, nýbrž v omezeném geopolitickém prostoru, který byl nyní definován odlišně od předválečného období. Odrazem toho byl pozměněný obraz politického prostředí, jehož signifikantním prvkem byl systém omezené demokracie, což se odráželo i ve volebních programech.

11:45 – 12:15 **Diskuze**

12:15 – 13:00 **Přestávka na oběd**

- 13:00   **Jaroslav Šebek**   *Volby v Itálii v červnu 1946*
- Historický ústav
Akademie věd ČR
Praha
- Volby roku 1946 lze v Evropě označit za volby tranzitní, protože se konaly pod vlivem přechodu od válečné zkušenosti do mírové reality, se všemi politickými, sociálními i společenskými důsledky, které tato skutečnost přinesla. Poválečné volby v Itálii byly tranzicí ve dvojitým smyslu. Jednak se uskutečnily ve znamení přechodu od fašistické diktatury k parlamentní demokracii, jednak ve znamení transformace státního systému od konstituční monarchie, kterou sjednocená Itálie byla 85 let, k republikánskému zřízení. Ke specifickým voleb dále patřil i vliv papežské kurie na politickou scénu. Tato ingerence byla nesrovnatelná s jinými zeměmi Evropy.
- 13:20   **Miroslav Šepták**   *Vliv prvních poválečných voleb na vnitropolitickou situaci v Rakousku*
- Národní archiv
Praha
- První poválečné volby v Rakousku proběhly v listopadu 1945 ve specifických podmínkách. Země byla sice osvobozena od nacistické diktatury, na druhé straně došlo, stejně jako v případě Německa, k jejímu rozdělení mezi čtyři vítěze druhé světové války. Západní spojenci zpočátku k provizorní rakouské vládě přistupovali s nedůvěrou a konání parlamentních voleb považovali za riskantní krok, naopak Sovětský svaz očekával výrazné posílení zdejších komunistů. Vyústění voleb způsobilo v Moskvě šok; KPÖ obdržela pouhé 5,4 % odevzdaných hlasů. Obyvatelé Rakouska se tímto zřetelně přihlásili k parlamentní demokracii se standardním stranickým systémem západního typu. Navrhovaný příspěvek rozebere především následující problémové okruhy: vliv studené války na průběh voleb, formování rakouského stranického systému a politického systému, předvolební kampaň z hlediska politického marketingu, proměny rakouské politické kultury směrem ve srovnání s první rakouskou republikou. Příspěvek se také pokusí odpovědět na otázku, zda přehmaty rakouských komunistů v předvolební kampani byly inspirací pro jejich československé kolegy.
- 13:40   **Vojtěch Kyncl**   *Sudetoněmecká „karta“ ve volbách 1946–1947*
- Historický ústav
Akademie věd ČR
Praha
- Příspěvek se bude zabírat širším vnitro- a zahraničněpolitickým vývojem i některým specifickým otázkám, které jsou spojené s volbami 1946 v českém prostředí v souvislosti s odsunem sudetoněmeckého obyvatelstva. Propagandistické využití spoluodpovědnosti sudetoněmecké menšiny na válce bylo ještě zesíleno odhalením výrazných osobností ve strukturách nacistického režimu, které stanuly před mezinárodními tribunály. Otázka osudu

sudetoněmeckého etnika zasáhla výrazně do budoucího vývoje obou států. Odsun sudetoněmeckého obyvatelstva do jednotlivých zón v okupovaném Německu výrazně zasáhl do nově se utvářejícího politického prostředí v německých zónách, kde se projevil ve volbách do zastupitelských orgánů. Příspěvek se pokusí nalézt odpověď na otázku, jak se jedna z nejlépe organizovaných a člensky nejsilnějších předválečných žup NSDAP v rámci Německé říše nuceně změnila ve spolutvůrce programu denacifikace poválečného Německa. Rozdílné vnímání bipolarity Evropy je patrné na příkladu dvou nejbližších spolkových zemí Bavorska a Saska, kam směřoval největší počet vysídleného obyvatelstva z Československa.

14:00 **Václava Horčáková** *Československé parlamentní volby roku 1946 v české, slovenské a evropské historiografii*

Historický ústav
Akademie věd ČR
Praha

Příspěvek podává přehled bádání české a slovenské historické vědy o československých parlamentních volbách roku 1946 a souhrn nejvýznamnější zahraniční literatury vydané k této problematice. Marxističtí historikové píšící o poválečných dějinách KSČ věnovali období let 1945-1948 značnou pozornost, zjednodušená ideologická schémata však opouští převážně až historická literatura vytvořená v šedesátých letech minulého století. Pozornost je proto věnována též exilové a zahraniční literatuře, kde autoři mohli svobodně vyjádřit svůj názor. Bohatá je literatura vydaná po roce 1989, kdy bylo možné začít pravdivě a objektivně informovat o politice KSČ v osvobozené republice. Nelze opominout ani bohatou memoárovou literaturu vydanou v tomto období, jejímiž autory byli bývalí politici nekomunistických stran. Příspěvek bude doplněný prezentací v programu PowerPoint.

14:20 – 15:00 **Diskuze**

15:00 – 15:15 **Přestávka na kávu**

15:15 – 16:35

3. blok referátů

15:15 **Eva Irmanová** *Parlamentní volby v Maďarsku v listopadu 1945 v souvislosti se zasahováním Spojenecké kontrolní komise*

Historický ústav
Akademie věd ČR
Praha

Zasahování Sovětského svazu do přípravy listopadových voleb v Maďarsku a následné ovlivňování vnitropolitické situace prostřednictvím sovětské mise Spojenecké kontrolní komise se nejvýrazněji projevilo ve dvou oblastech – v návrhu na společnou kandidátku před parlamentními volbami a po volbách pak při vytváření vlády a rozdělování ministerských křesel. Vůle demokratické většiny se tak po demokratických volbách nemohla uplatnit.

15:35

Jonáš Pospíchal

Filozofická fakulta
Masarykova
univerzita
Brno

***První poválečné volby v Československu a v Jugoslávii.
Průběh, výsledky, vzájemné ohlasy***

První poválečné volby se v Československu odehrály necelého půl roku po těch proběhnutších v komunisty ovládané Jugoslávii. Oba tyto státy, které byly před válkou svázány spojeneckými smlouvami v rámci malodohodového paktu a které i v průběhu celosvětového konfliktu a po něm udržovaly živé styky, byly válečnými událostmi v různé míře proměněny. Tato změna se přirozeně projevila ve kvalitě i intenzitě jejich vzájemných vztahů. Styky obou zemí měly mít, podle oficiálních stanovisek jejich představitelů, v nových poválečných poměrech ty nejlepší předpoklady k rozvoji, a to zejména díky politickému systému, v němž v obou zemích dominovala (byť dost odlišně fungující) Národní fronta. Volby v letech 1945 a 1946 jsou tudíž jedněmi z prvních významných událostí, na nichž lze srovnat povahu a vzájemné vztahy poválečných establishmentů Československa a Jugoslávie, s nimi související podmínky, které v těchto zemích panovaly, a nakonec také obraz druhé země v domácím prostředí. Příspěvek, který se o toto srovnání pokusí, je založen na pramenech a literatuře jak československé, tak jugoslávské proveniencí. Studie se přitom opírá i o znalost politického a společenského prostředí poválečné Jugoslávie, československo-jugoslávských vztahů za druhé světové války a po ní, a přirozeně též proměn, které prodělala samotná ČSR. Porovnání budou jak prostředí, v nichž hlasování probíhala, průběh těchto voleb, výsledky, následky a také jejich ohlas v druhé zemi.

15:55

Marián Manák

Trnavská univerzita
v Trnave

***Zásahy (ex)Spojencov do transformačných procesov
politických systémov v krajinách východnej Európy v roku
1945 na príklade Bulharska a Rumunska***

V záverečnej etape 2. svetovej vojny sa zahraničnopolitické predstavy sovietskeho vodcu Josifa V. Stalina utvárali v dvoch rovinách: na jednej strane nové geopolitické postavenie ZSSR v Európe vytvorilo podmienky pre rozšírenie jeho vplyvu a implantáciu komunistického systému z jednej krajiny do ďalších krajín. Na druhej strane obavy Stalina z odmietavej reakcie Západu obmedzovali možnosti ráznejšieho presadenia jeho zámerov. Medzi najproblematickejšie témy povojnového usporiadania v Európe patrila komplikovaná situácia v Rumunsku a Bulharsku, kde vládu prebrali politické kruhy blízke záujmom Sovietskeho zväzu. Prvé zasadanie Rady ministrov zahraničných vecí víťazných mocností (Londýn, 11. september – 2. október 1945) skončilo úplným fiaskom práve kvôli neúspešným snahám západných mocností reorganizovať vlády v Rumunsku a Bulharsku. Počas konferencie ministrov zahraničných vecí (Moskva, 16. – 26. december 1945) sovietska strana napokon súhlasila s doplnením o dvoch členov

pravicovej opozície do oboch vlád. Takéto riešenie však bolo faktickým víťazstvom Stalina a komunistických vlád v Rumunsku a Bulharsku, nakoľko títo mali byť ministrami bez kresla, t. j. bez praktického dosahu a vplyvu na konkrétny rezort. Cynizmus súhlasu kooptovať opozičných predstaviteľov do dvoch balkánskych vlád demonštroval skôr istotu, že komunisti majú tieto satelity pevne v rukách ako naplnenie demokratických princípov.

16:15

Adam Zítek

Národní archiv
Praha/
Filozofická fakulta
UJEP
Ústí nad Labem

Referendum a volby v Toruni. Regionální pohled na politický vývoj v poválečném Polsku

Príspevek približuje prubeh prvých poválečných voleb v Polsku, ktoré sa uskutečnily 19. ledna 1947. Předvolební situace, podoba samotných voleb a jejich výsledek jsou demonstrovány na příkladu volebního obvodu města Toruně v Kujavsko-pomořském vojvodství. Obsahem referátu je rovněž popis tzv. lidového referenda (hlasování o nových hranicích, zrušení senátu a zemědělské reformě), které proběhlo 30. června 1946 a které bylo - stejně jako pozdější volby - zcela zmanipulováno komunistickou stranou (Polská dělnická strana). Dochované archivní prameny ve Státním archivu v Toruni dobře vypovídají o vývoji sledovaných událostí v toruňském regionu; z dokumentů uložených v Archivu Ústavu národní paměti v Bydhošti lze vysledovat postup bezpečnostních orgánů proti politické opozici - Polské lidové straně; na základě archivních dokumentů z Národního archivu ČR je navíc možné přiblížit, jak Komunistická strana Československa (KSČ) a nejvyšší státní orgány události v Polsku reflektovaly. Referendum v roce 1946 i volby o rok později měly být svobodné, v realitě stalinského Polska ale byly jen *pro forma*, tak jako všechny pozdější do roku 1989.

16:35 – 17:00 **Diskuze**

Vnitropolitické souvislosti květnových voleb v Československu

9:00 – 10:00

1. blok referátů

9:00

Jiří Kocian

Květnové volby 1946 – volby vítězů a poražených

Ústav pro soudobé
dějiny Akademie věd
ČR
Praha

Cílem příspěvku je nabídnout obecnější reflexi fenoménu československých parlamentních voleb z května 1946 v kontextu vnitropolitického vývoje v ČSR i poválečného vývoje v Evropě i s ohledem na diskutovanou míru jejich demokratičnosti. Příprava, průběh i dobové analýzy a vyvozovaná poučení z výsledků voleb byly svébytným procesem, který v různých dimenzích a formách ovlivňoval a dotvářel poválečnou společnost a veřejné mínění. Výsledky voleb vyvolaly rozdílné reakce i krize uvnitř politických stran, měnily pohled na formy a možnosti jejich následné spolupráce, spoluurčovaly jejich další postup. Volby měly však i ty poražené, kteří se z mnoha důvodů nemohli či nechtěli hlasování účastnit a neprohráli tedy z hlediska menšího počtu získaných volebních hlasů. S napětím očekával výsledek voleb i prezident Beneš a jeho političtí stoupenci i mimo politické strany, taktéž zahraniční diplomaté. Volby a jejich výsledky se staly na dlouhou dobu i jedním z nejvýraznějších a nejsledovanějších mediálních témat ovlivňující atmosféru ve společnosti. Ovlivnily i budoucnost státoprávního uspořádání mezi Čechy a Slováky. Diskutovanou je i nadále úvaha, zda květnové volby z roku 1946 a jejich výsledky byly oním rozhodujícím mezníkem, který uvolnil domácím komunistům cestu k moci završenou v únoru 1948. O jejich významu svědčí i stálý badatelský zájem, který je tomuto fenoménu dlouhodobě věnován, i mnohé diskuse i polemiky o nadějích či zklamáních, které přinesly.

9:20

Jiří Pernes

Parlamentní volby 1946 a Komunistická strana Československa

Ústav pro soudobé
dějiny Akademie věd
ČR
Brno

Komunistická strana Československa vyšla z parlamentních voleb v roce 1946 vítězně. Tato skutečnost měla zásadní dopad na vývoj Československé republiky, ale také na strany samotné. Ve vedení KSČ se zrodilo přesvědčení, že kdyby v dalších volbách dokázala získat více než 50 % voličských hlasů, mohla by se zmocnit vlády pokojnou cestou, bez socialistické revoluce. To vedlo ke zrodu myšlenky na získání „nadpoloviční většiny národa“, která se projevila velkou „získávací kampaní“ a vedla k dalšímu nárůstu členské základny KSČ. To však současně vyvolávalo nelibost vedení VKS(b), které – jak ukazují dokumenty ze sovětských archivů –

nešetřilo kritickými slovy na adresu československých soudruhů.

9:40

Michal Pehr

Katolická církev a český politický katolicismus ve volbách 1946

Masarykův ústav
a Archiv AV ČR
Praha

Cílem tohoto příspěvku je blíže popsat situaci katolické církve a následně politického katolicismu v poválečném volebním zápase v rámci historických (českých) zemí. Katolická církev ve zjitřené poválečné době hrála významnou roli. Československým odbojem a následně i architekty znovuoobnovovaného Československa byla katolická církev pozitivně vnímána jako síla stojící v odboji proti nacistické totalitě a později i jako zásadní stabilizační prvek stojící v jisté opozici vůči radikální levici posílené poválečnou zjitřenou atmosférou. Katolická církev a nejrůznější otázky s ní spojené se stávali předmětem komplikovaného volebního zápasu. Navíc následně politický katolicismus reprezentovaný Československou stranou lidovou (ČSL) v čele s bývalým exilovým premiérem Msgre. Janem Šrámkem sehrál zásadní roli ve volbách 1946 a to vzhledem k tomu že lidovci byli jedinou nesocialistickou stranou v českých zemích. Význam této síly se odrazil i v konečných výsledcích znamenající pro tuto stranu zisk 20 procent odevzdaných hlasů.

10:00 – 10:30 **Diskuze**

10:30

Róbert Letz

Katolícka cirkev na Slovensku a parlamentné voľby v roku 1946

Pedagogická fakulta
Univerzita
Komenského
Bratislava

Katolícka cirkev je tradičnou väčšinovou cirkvou na Slovensku. Jej vplyv na politickú orientáciu občanov bol významný aj v parlamentných voľbách v ČSR v roku 1946. Cirkev na Slovensku bola po roku 1945 konfrontovaná s viacerými zásahmi zo strany štátu a jeho režimu (poštátnenie cirkevného školstva, zákaz a neskôr obmedzenie cirkevnej tlače, zatýkanie niektorých cirkevných predstaviteľov). Pred parlamentnými voľbami vrcholní cirkevní predstavitelia priamo nezasahovali do kampane, ale väčšina z nich z pozadia odporúčala podporiť Demokratickú stranu, ktorá sa navyše zaručila za rešpektovanie jej práv. O priazeň katolíckej cirkvi sa usilovala aj Komunistická strana Slovenska a Strana slobody. Po volebnom úspechu demokratov a neúspechu komunistov demokrati vzhľadom na silný politický tlak komunistov nedokázali dôsledne presadiť predvolebné sľuby. Komunistická strana iniciovala vyšetrovanie predvolebnej kampane, kde obvinila viacerých kňazov zo zámerného ovplyvňovania veriacich v prospech Demokratickej strany.

- 10:50   **Ondrej Podolec**   *Voľby 1946 a verejná správa na Slovensku*
Právnická fakulta
Univerzita
Komenského
Bratislava
- Príspevok bude pojednávať o dopade výsledku volieb v roku 1946 na zloženie zastupiteľských orgánov na Slovensku – od Slovenskej národnej rady a Zboru povereníkov až po národné výbory všetkých stupňov. Volebný výsledok bol totiž premietnutý do ich politického zloženia (tzv. „obnova“), čo znamenalo jeho zrealnenie a v praxi väčšinou prenos politickej väčšiny do rúk predstaviteľov Demokratickej strany. Príspevok analyzuje a komparuje tento proces na všetkých stupňoch správy.
- 11:10 – 11:40   **Diskuze**
- 11:45 – 12:30   **Přestávka na oběd**
- 12:30 – 13:30   *2. blok referátů*
- 12:30   **František Hanzlík**   *Předvolební kampaň a volby v armádě*

Univerzita obrany
Brno
- Príslušníci armády sa mohli poprvé od roku 1927 účastniť volieb do parlamentu. Prvá časť príspevku bude venovaná stručne súvislostiam tzv. navrátenia politických práv a tým i volebného práva vojakom v roku 1945 na základe ustanovení Košického vládneho programu. Ďalšia časť príspevku sa bude zaoberať okolnosťami predvolebnej kampane a zvláštnosťami priebehu volieb v armáde vrátane pôsobenia osvetového aparátu a obranného zpravodajstva. Záverečná časť ukáže výsledky a tiež dôsledky volieb pre vojakov, predovšetkým pre vojenské gážísty.
- 12:50   **Jan Machala**   *Vliv retribuice na průběh a výsledky voleb – legendy a fakta. Příklad tzv. malého retribučního dekretu*

Ústav pro studium
totalitních režimů
Praha
- Pretože v roku 1946 bola v Československu dosiaľ praktikovaná povinná účasť vo voľbách, miliónom obyvateľov štátu zostali volebné miestnosti zapoväzené. Dôvodom bola predovšetkým ich národnosť a sporné štátné občianstvo; menšie percento postihnutých však nebolo k voľbám pripustené z dôvodu provinčenia podľa niektorého z retribučných predpisov. Bezprostredne po voľbách sa z tábora menej úspešných politických strán ozvaly kritické hlasy, podľa nichž bola práve probíhajúca retribúcia zneužitá na ovplyvnenie volebných výsledkov. V rôznych variantoch pak toto obvinenie rezonovalo v poučnorových exilových literatúrach a často sloužilo ako jedno z vysvetlení mocenského vzestupu komunistov. Ako také bolo neskôr nekriticky prevzaté do českej polistopadovej

historiografie a vyskytuje se v ní prakticky dodnes. Cílem příspěvku je provést analýzu a kritické zhodnocení některých konkrétních i domnělých aspektů vztahu mezi volbami a retribucí na příkladu dekretu o některých proviněních proti národní cti (tzv. malý dekret) a nabídnout alternativní výklad tradovaných událostí.

13:10

Petr Bednařík

Český tisk a parlamentní volby

Fakulta sociálních věd
Karlova univerzita
Praha

V období po 2. světové válce se změnila struktura tisku v Československu. Tisk již nesměl být nadále předmětem soukromého podnikání za účelem zisku. Noviny a časopisy mohly vydávat pouze povolené politické strany, společenské organizace sdružené v Národní frontě a státní instituce. Politické strany vydávaly periodický tisk – noviny a časopisy na celostátní i regionální úrovni. Příspěvek se zaměří na ústřední deníky českých politických stran – Rudé právo (KSC), Právo lidu (Čs. strana sociálně demokratická), Svobodné slovo (Čs. strana národně socialistická) a Lidová demokracie (Čs. strana lidová). V rámci těchto deníků bude analyzováno, jakým způsobem využívaly politické strany ústřední deníky k propagaci svého volebního programu i k útokům na své politické konkurenty. Sledováno také bude, jakým způsobem deníky informovaly o průběhu voleb a jejich výsledcích a jak vypadaly komentáře tisku k těmto výsledkům. Analýza bude zahrnovat jeden měsíc před volbami a dva týdny po volbách.

13:30 – 14:00 **Diskuze**

14:00 – 14:15 **Přestávka na kávu**

Volby 1946 – regionální aspekty

14:15 – 15:15

3. blok referátů

- 14:15   **Helena Nosková**   *Situace v poválečném pohraničí a volby 1946*
- Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR Praha
- Speciální kategorii v typologii regionů z hlediska geografického, historického, sociálně-ekonomického i kulturně antropologického představuje pohraničí. Poválečné migrace s odsunem Němců a přílivem nových lidí jej výrazně poznamenaly. Politické proměny, vznik nových institucí, ztráta původního sociálního kapitálu, cizí kulturní krajina, snaha o vytvoření sociálního kapitálu v novém místním společenství – to vše mohlo podle komunistů a jejich zkušeností ze SSSR formovat nového člověka a novou společnost hlasující pro politiku KSČ. Cílem příspěvku je charakterizovat specifika a následky voleb 1946 v pohraničí.
- 14:35   **David Kovařík**   *Vitorazsko ve volbách 1946*
- Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR Brno
- Příspěvek se bude věnovat specifické situaci a událostem v pohraničním regionu Vitorazsko v jižních Čechách v období voleb 1946, které se zde vyznačovaly nebyvale ostrým politickým bojem mezi komunisty a ostatními stranami Národní fronty. Stěžejní pozornost bude v příspěvku zaměřena na průběh předvolební kampaně, působení jednotlivých politických stran i jejich představitelů v regionu a na zhodnocení konečných výsledků prvních poválečných voleb ve vitorazských obcích, které vycházely jednak z historické zkušenosti místních obyvatel, jednak z vlivu zdejších tragických událostí v poválečném období. Tyto ve svých důsledcích dramaticky ovlivnily další vývoj tohoto jihočeského regionu.
- 14:55   **Aleš Binar**   *Parlamentní volby roku 1946 na Hlučínsku ve srovnávací perspektivě*
- Univerzita obrany Brno
- Parlamentní volby roku 1946 byly na Hlučínsku v mnoha směrech unikátní, a to jak v perspektivě chronologické, tak v perspektivě geografické. Hlučínské obyvatelstvo, které do té doby preferovalo německé politické strany, bylo totiž poprvé postaveno do situace, kdy mohlo svůj voličský hlas odevzdat výhradně české politické straně. A ač bylo volební právo odepráno podstatné části obyvatelstva regionu, jednalo se na desetiletí o jediné volby s pluralitou výběru. Studie se proto snaží dát odpověď na otázku, zda a do jaké míry zůstala v regionu zachována preferenční kontinuita s předmnichovským obdobím, a současně zda a do jaké míry se tato kontinuita promítla do polistopadového období.

15:15 – 15:45 **Diskuze**

15:45 – 16:00 **Přestávka na kávu**

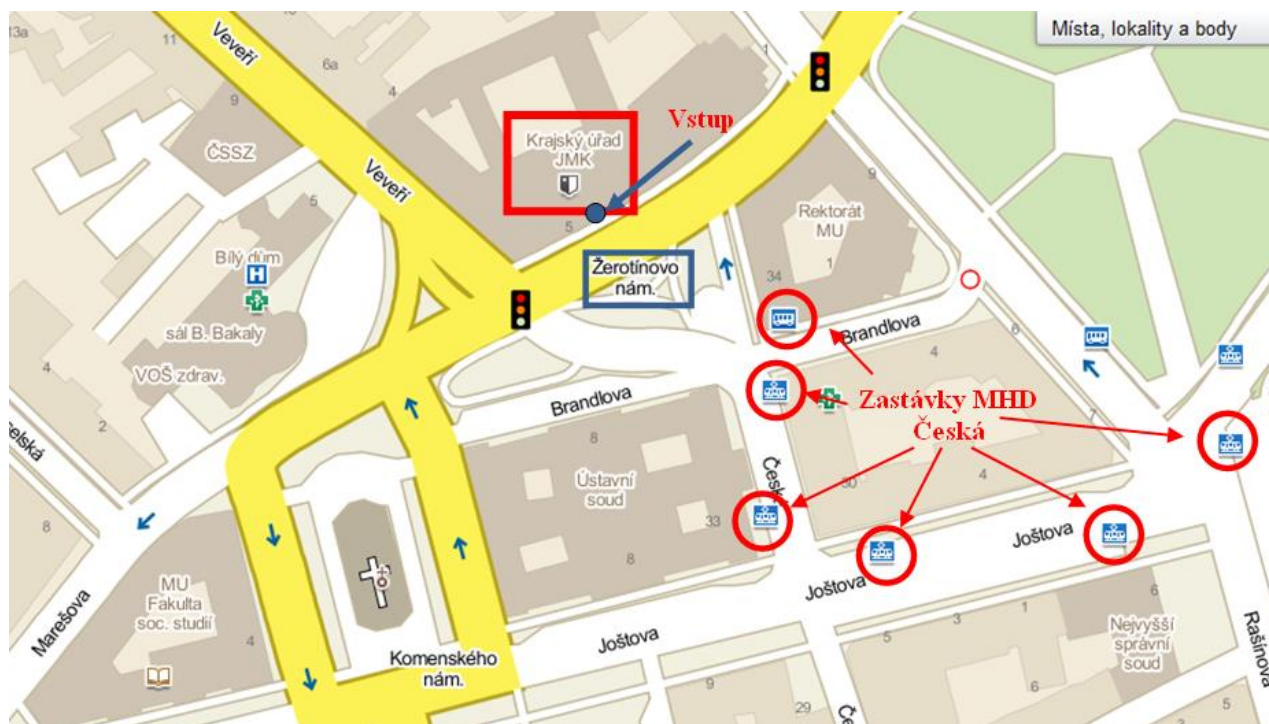
16:00 – 17:00 **4. blok referátů**

- 16:00 **Karel Řeháček** ***Rozdělování tzv. nepřátelského majetku jako nástroj boje o voliče v západočeském pohraničí***
- Státní oblastní
archiv
Plzeň/
Pedagogická
fakulta
Západočeská
univerzita
Plzeň
- Konfiskovaný tzv. nepřátelský majetek byl jedním z klíčových motivačních faktorů poválečné československé osidlovací politiky. Instituce, které jeho správu a následné rozdělování prováděly, představovaly významný politický nástroj v boji o voliče a vliv ve státě. Soupeření mezi komunisty ovládaným Národním pozemkovým fondem a Osidlovacím úřadem na jedné straně a národními socialisty vedeným Fondem národní obnovy na straně druhé nebylo motivováno pouze snahou o získání kontroly nad movitými i nemovitými konfiskáty, ale rovněž touhou po úspěchu v politickém boji o charakter státu. V poválečném Karlovarsku se tato praxe uplatňovala v celé její šíři a rozmanitosti a měla nemalý vliv na politické preference tamního staro- i novousedlého obyvatelstva a výsledek ve volbách v roce 1946.
- 16:20 **Jakub Šlouf** ***Vznik „protikomunistických bloků“ při rekonstrukci složení okresních národních výborů v roce 1946 – situace v západních Čechách***
- Státní oblastní
archiv
Praha/
Ústav pro studium
totalitních režimů
Praha
- Výsledky parlamentních voleb v květnu 1946 ovlivnily zásadním způsobem poměr politických sil v Národní frontě. Nešlo však zdaleka jen o složení vlády na centrální úrovni. Na základě výsledků voleb byly nově přerozděleny též funkce v národních výborech, kde zpravidla docházelo ke značnému posilování pozic komunistické strany. Volby tak výrazným způsobem poznamenaly politickou atmosféru ve všech regionech. Situace v západních Čechách byla oproti jiným oblastem specifická v tom směru, že zde z prvorepublikové éry přetrvávala silná rivalita mezi lokálními představiteli komunistické strany a „pravicově“ orientovanou župní organizací sociální demokracie. Z těchto důvodů došlo na Plzeňsku v řadě okresů ke koordinovanému postupu sociální demokracie a ostatních nekomunistických stran proti komunistickým kandidátům (zejména v okresech Plzeň, Přeštice a Rokycany). Komunistická strana na politickou izolaci v západních Čechách reagovala svoláním bouřlivých demonstrací a konflikt musely nakonec mírnit ústřední orgány Národní fronty. Nátlakové akce komunistů však nakonec úspěšné nebyly a jejich selhání vyvolalo naopak vleklou krizi v západočeské krajské organizace komunistické strany, jejíž důsledky trvaly až do roku 1948.

- 16:40 **Tomáš Dvořák** *„Bez nás nemohou nic dělat, na všechno potřebují spolupráci ...“ Volby v roce 1946 a jejich dopad na obsazení mocenských pozic v nižších zastupitelských orgánech*
- Filozofická fakulta
Masarykova
univerzita
Brno
- Jedním ze specifických znaků voleb do Ústavodárného Národního shromáždění v roce 1946 bylo také uplatnění výsledků hlasování na složení („rekonstrukcí“) národních výborů na zemské, okresní a místní úrovni. V Brně se předmětem politických obchodů staly zejména funkce předsedů městského a zemského národního výboru. Sonda do konkrétních povolebních vyjednávání ukazuje, že jde o důležitý aspekt z hlediska debaty o limitech poválečné demokracie.
- 17:00 – 17:30 **Diskuze**
- 17:30 – 18:00 **Závěrečné zhodnocení**

Místo konání konference

Velký zasedací sál Zastupitelstva Jihomoravského kraje,
Žerotínovo náměstí 449/3

Dopravní spojení

Na zastávku **Česká** se dostanete tramvají č. 3, 4, 5, 6, 9, 11, 12 (ze zastávky **Hlavní nádraží** směr Česká jedou tramvaje 4, 9, 12) a trolejbusem č. 32, 34, 36, 38, 39.

Kontaktní údaje

Internetové stránky:

<http://www.hiu.cas.cz/cs/konference-a-kolokvia.ep/>

Kontaktní email:

volby46@hiu.cas.cz